

บทคัดย่อ

การพัฒนาการเชื่อมโยงองค์ความรู้ในการผลิตส้มโอสู่เกษตรกรจังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการความรู้ที่เกษตรกรจะนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาด้านการผลิต การจัดการผลผลิตและการตลาดของส้มโอ 2) เพื่อศึกษาถึงแหล่งขององค์ความรู้และวิเคราะห์การมีอยู่ขององค์ความรู้ ตลอดจนองค์ความรู้ที่ต้องการกระบวนการวิจัยและพัฒนาและ 3) เพื่อพัฒนาการเชื่อมโยงองค์ความรู้ในการผลิตส้มโอสู่เกษตรกรในจังหวัดนครปฐมที่มีประสิทธิภาพ โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรด้วยแบบสอบถามและการประชุมกลุ่มเกษตรกรเพื่อระดมความเห็นถึงปัญหาด้านการผลิตและจำหน่ายส้มโอ องค์ความรู้ที่เกษตรกรต้องการในการแก้ไขปัญหาการผลิตส้มโอของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอ รูปแบบการสื่อสารความรู้เกี่ยวกับการผลิตส้มโอสู่เกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรในพื้นที่ นครชัยศรีและสามพราน ตลอดจนสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคและผู้จำหน่ายส้มโอในตลาดท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาของส้มโอจากจังหวัดนครปฐม

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการผลิตส้มโอของเกษตรกร ได้แก่ โรคและแมลง ต้นทุนที่สูงขึ้นเนื่องจากราคารายเคมีและสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช อาการผลร่วงก่อนการเก็บเกี่ยว กิ่งพันธุ์ไม่ดี สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม เช่น สภาพดินเสื่อมโทรมไม่ระบายน้ำ ดินเป็นกรด สภาพภูมิอากาศแปรปรวน คุณภาพของผลส้มโอไม่สม่ำเสมอและปริมาณผลผลิตตกต่ำ ขณะที่ปัญหาและอุปสรรคในการจำหน่ายส้มโอของเกษตรกร ได้แก่ คุณภาพของผลส้มโอ การคัดขนาดส้มโอเพื่อการส่งออกมีมาตรฐานสูง ไม่มีตลาดสำหรับรองรับส้มโอที่ตกเกรดไม่สามารถส่งออกได้ ส้มโอจากต่างจังหวัดเข้ามาขายในพื้นที่ ราคาขายตกต่ำและถูกกดราคา ปัญหาด้านการตลาดของเกษตรกร ได้แก่ ปัญหาราคาผลผลิตทั้งส้มโอที่ส่งออกและขายในท้องถิ่นซึ่งเกษตรกรได้ราคาต่ำ ขณะที่ต้นทุนสูงมากขึ้น นอกจากนี้ปัญหาของส้มโอจากนครปฐมในความเห็นของผู้บริโภคและผู้จำหน่ายในท้องถิ่นคือ คุณภาพของผลส้มโอที่ไม่สม่ำเสมอ

จากปัญหาการผลิตที่เกษตรกรประสบอยู่สามารถวิเคราะห์ได้ว่า องค์ความรู้ที่เกษตรกรต้องการในการแก้ไขปัญหาการผลิตส้มโอ ได้แก่ การป้องกันกำจัดโรคและแมลง การจัดการธาตุอาหารและการใช้ปุ๋ยที่เหมาะสม การคัดเลือกพันธุ์และการเตรียมกิ่งพันธุ์ การจัดการดินและปรับปรุงดิน การดูแลรักษา ระหว่างการออกดอกและการติดผลและการตลาด นอกจากนี้จากการรวบรวมและสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับส้มโอพบว่า องค์ความรู้ที่เกษตรกรต้องการสำหรับแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการผลิตส้มโอบางส่วนกระจายอยู่ตามหน่วยงานราชการเช่น กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ศูนย์วิจัยด้านพืชต่าง ๆ มหาวิทยาลัย แหล่งทุนวิจัย วารสารทางวิชาการและหนังสือต่าง ๆ อย่างไรก็ตามพบว่ามียังองค์ความรู้และเทคโนโลยีเกี่ยวกับส้มโอบางส่วนที่ต้องรอผลงานวิจัยเพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการผลิต

ส้มโอ นอกจากนั้นยังมีภูมิปัญญาของเกษตรกรในการผลิตส้มโอที่เกิดจากประสบการณ์ของเกษตรกรเอง ซึ่งอาจจะต้องได้รับการยืนยันความรู้นั้นในด้านวิชาการ

จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า มีองค์ความรู้มากมายเกี่ยวกับส้มโอกระจายอยู่ในแหล่งต่าง ๆ ดังนั้นปัญหาของเกษตรกรในการผลิตส้มโอบางปัญหานั้นจึงสามารถแก้ไขได้โดยการได้รับองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม แต่ต้องมีวิธีการในการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือสื่อสารความรู้ที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกร ซึ่งรูปแบบการสื่อสารความรู้การผลิตส้มโอสู่เกษตรกรที่เหมาะสมตามความต้องการของเกษตรกรได้แก่ การฝึกอบรมร่วมกับการศึกษาดูงานพร้อมกับมีเอกสารแนะนำ เช่น คู่มือการผลิตส้มโอ รูปแบบของการฝึกอบรมที่เหมาะสมคือ มีวิทยากรเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญ ใช้เวลาการฝึกอบรม 1 วันต่อครั้ง เป็นเวลาไม่เกิน 3 ชั่วโมง ตั้งแต่ 9.00-12.00 นาฬิกา แบ่งเป็นบรรยาย 1.00-1.30 ชั่วโมง ศึกษาในแปลงส้มโอ 1.30-2.00 ชั่วโมง จำนวนผู้เข้าอบรมไม่ควรเกิน 10-15 คนต่อครั้ง และควรจัดการอบรมเป็นระยะโดยใช้หัวข้อของการฝึกอบรมตามความรู้ที่เกษตรกรต้องใช้ตามระยะการเจริญเติบโตของส้มโอ

การศึกษาดูงานนั้น เกษตรกรมีความเห็นว่าควรดูสวนส้มโอที่ประสบความสำเร็จในการผลิตส้มโอและมีการจัดการสวนที่ดี มีสภาพพื้นที่และระบบปลูกที่ใกล้เคียงกับสวนส้มโอในเขตจังหวัดนครปฐม เพื่อที่เกษตรกรจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง สำหรับเอกสารแนะนำควรเป็นเอกสารที่เข้าใจง่าย ไม่ใช่ภาษาเชิงวิชาการมากเกินไป

Abstract

Development of knowledge connection in pummelo production to the agriculturist in Nakhon Prathom province was studied. There were 3 objectives in this research topic as follow: firstly, to evaluate pummelo production problem and knowledge need of agriculturist for pummelo production, secondly, to study knowledge source and existence of knowledge about pummelo and finally, to develop suitable knowledge connection in pummelo production to agriculturist in Nakhon Prathom province. Questionnaire, interview and focus group were used to identify production problem, produce distribution problems, knowledge need and suitable method of knowledge connection for agriculturist. Moreover, customer's opinion and seller's opinion about pummelo from Nakhon Prathom Province was collected to evaluate problem of pummelo.

The results showed that pummelo production problems were plant disease and insect, high production cost, pre-harvest fruit drop, environment such as soil deterioration and acidic soil, weather changing, inconsistent fruit quality and low produce quantity. Whereas, produce distribution problems were inconsistent fruit quality, very high grading standard for export, lack of new market, low produce price both export and local market but high cost in pummelo production and pummelo from various areas coming to Nakhon Prathom. Furthermore, inconsistent fruit quality was the main problem of pummelo from Nakhon Prathom province in customer and local seller's opinion.

From the production problems mentioned above, knowledge necessary for production problem solution were disease and pest management, plant nutrient and fertilizer management, scion selection and preparation, soil management and soil amendment, flowering and fruit setting and marketing. That knowledge were located in the government service offices such as department of agriculture and department of agricultural extension, universities, funding agency, academic journals and some books. However, there was some knowledge need to do research and some knowledge was the local wisdom from agriculturist's experience which needs to do research for scientific confirmation.

The existence of knowledge about pummelo production showed that the production problems may be solved by suitable knowledge transferred to agriculturist. Therefore, suitable method for knowledge connection should be developed. From this research, the suitable methods of knowledge connection to agriculturist from agriculturist's opinion were training combined with orchard visiting and document (such as pummelo agrilink kit). The best method of training from agriculturist opinion

should be as follow: 1) an expert should be a lecturer from university who is very experienced 2) the duration of training should be 1 day per time 3) period of each training time should be 9.00-12.00 am and no more 3 hours 4) 3 hours of training time should be separated to 1.00-1.30 hours for lecture and 1.30 -2.00 hours for field study 5) 10-15 people per group for each time training would be suitable and 6) the training should be made interval and the training topics should be set by growth and development stage of pummelo. Whereas, the orchard suitable for visiting should be one succeeded in pummelo production and the growing condition should be very close to those in Nakhon Prathom area. Moreover, from the agriculturist's opinion, it clearly showed that the document for agriculturist should be easy to understand.